

Fra taper til vinner - sett med politikernes øyne

Taler
Tommy Skar

Dato
14 juni 1997

Sted
Lillehammer

Omstendigheter

Foredrag på landsmøtet til Landsforeningen Rettferd for Taperne (nå Stiftelsen Rettferd for taperne)

- 1 Først vil jeg få takke for invitasjonen til å komme hit å holde et foredrag for dere.
Dette er andre gangen jeg er så heldig å få lov til å delta på et arrangement i regi
av foreningen. Jeg har lyst til å si dere, og nå er jeg helt ærlig: De møtene jeg har
deltatt på i regi av foreningen, er de mest meningsfulle møtene jeg har deltatt på
5 i mine 12 år som politisk aktiv.

- Jeg vil få lov til å gratulere dere med landsmøtet. Dette er kanskje et av de
viktigste landsmøtene som blir holdt i år. Vi kan slå fast med en gang at dette
landsmøtet skal bidra til å sette tapernes sak på dagsordenen, og ikke minst skal
10 det skal bidra til å gi mange mennesker i dette landet et håp og en framtidstro.
Drøm, framtidstro og håp skal være vår gave til landets tapere!

- Vi skal lære av det vi har gjort, samtidig som vi skal se framover - på de
utfordringer, på de oppgaver og på de mulighetene som finnes.
15

- Jeg har fulgt arbeidet til landsforeningen i flere år, og jeg skal være ærlig å
innrømme en ting: I starten var jeg skeptisk på om det var riktig å opprette en
forening for tapere. Jeg tvilte på om det er de som er virkelige tapere som har
ressurser til å stå fram eller å ta kontakt med foreningen - for jeg tror vi kan være
20 enige om en ting: Det krever mye å innrømme at man er en taper, det krever
enda mer å ta kontakt med andre, og det krever enormt mye å stå fram.

- I dag er jeg ikke i tvil om at det er riktig og ikke minst viktig å ha en slik forening.
Dere gjør et viktig og imponerende arbeid. Spesielt har jeg merket meg innsatsen
25 til generalsekretær Ola Ødegaard, men også andre i foreningen har utmerket seg.
Og som i alle andre foreninger og organisasjoner finnes det noen som jobber i
kulissene og som ikke gjør en mindre viktig jobb av den grunn.

30 Det er ingen enkel oppgave å snakke om temaet "Fra taper til vinner - sett med politikernes øyne". Selv om jeg har vært medlem av kommunestyret i Dovre og vært vararepresentant til Stortinget de siste fire årene, føler jeg meg ikke som politiker, slik mange oppfatter politikere. Jeg mener ikke å si at det er negativt å bli kalt politiker, men det finnes mange rare ideer om hva en politiker er og
35 hvordan en politiker tenker.

En politiker er også et menneske, et medmenneske, et følelsesmenneske som er opptatt av samfunnet, av dine, av deg og av taperne. En politiker er ikke dårligere enn andre, men heller ikke bedre. Imidlertid hviler det et ekstra ansvar
40 på en politiker.

Men med ansvar følger det også makt. Med makt følger det også muligheter. Med muligheter finnes det også valg. Og med valg finnes det muligheter til å gjøre riktige valg - men dessverre også feil valg.

45 Det har alltid og det vil alltid skje feil valg, men disse feil valgene har blitt og må reduseres ytterligere. Det kan imidlertid være enklere å gjøre riktige valg i små og konkrete saker enn i store og overordnede spørsmål. En stortingsrepresentant fra Arbeiderpartiet sa forleden at dersom han hadde vært med på å gjøre et feil
50 vedtak på Stortinget, så ville han jammen også være med å gjøre det om igjen før han gir seg som stortingsrepresentant om noen få måneder. Det er en respektfull og modig holdning!

Historien har imidlertid vist oss - og viser oss - at alltid er det noen som føler seg truet av andre. Boka til Ola Ødegaard inneholder mange eksempler på det.
55

Jeg har derfor lyst til å sitere en kjent norsk politiker som har sagt noe om nettopp dette: "De som har hatt og har privilegier, må forstå at friheten ikke blir mindre verd for den enkelte fordi om hele folket blir delaktig i dem. Tvert imot.
60 En fribåren nordmann bør ikke føle seg helt fri før han vet at alle hans landsmenn også er fylt av den samme rike gleden, som bare følelsen av full frihet kan gi".

Ordene er hentet fra Einar Gerhardsens 1. mai-tale på Rådhusplassen i Oslo i
65 1947. Einar Gerhardsen sine ord er tatt ut av en sammenheng, men de kunne like godt vært sagt om hva samfunnet må gjøre for landets tapere.

70 Kamp for samfunnets tapere er en historie om undertrykking og om forakt for menneskelige verdier.

Jeg har ofte tenkt over hva er egentlig en taper? Hvem kan definere seg som en taper?

75 Jeg har aldri sett en god definisjon på det. Dere har sikkert en definisjon på hva som er en taper, og jeg har lest statistikkene deres over dem som tar kontakt med kontoret på Dokka: Mangelfull skolegang, feilplassering i spesialskoler, søknader om billighetserstatning, personer som er uføretrygdet mot sin vilje, konflikter med sosialkontor og seksuelt misbruk av barn og unge.

80 Noen og enhver kan til tider føle seg som en taper. Selv en tidligere norsk statsminister følte at han i sin tid fikk ødelagt sin barndom.

I biografien "En fortelling" skriver Roy Jacobsen om hvordan Trygve Bratteli så
85 på sine barneår. "Men da han begynner på Skjerve året etter, hos lærer Eriksen, som har vært så lenge i tralten at han har opplevd omgangsskolene, har Trygve beskyttelse både i en stor bror (...) og i en større søster enn Agnes (...), og det er oversiktlige og små forhold, så når Trygve seinere i livet, og i svake øyeblikk, skal
90 komme til å karakterisere barndommen sin som "totalt mislykket", så er det sykdommen og dens fysiske begrensninger mer enn mobbing og hakkelov han ser på som årsak til pinslene, selv om disse tingene selvfølgelig og dessverre henger sammen, da som nå".

Jeg definerer tapere på min egen måte: Taper en person som samfunnet ikke tar
95 vare på eller en person som føler at han ikke strekker til for samfunnet.

I LO's handlingsprogram heter det at "det skal ikke være noen som er tapere eller blir utstøtt av grunner de selv ikke har kontroll over". For det er nettopp det som skjer med de som oppfatter seg som tapere. De blir utstøtt av grunner de
100 selv ikke har kontroll over.

En av de største truslene mot de som befinner seg nederst på den sosiale rangstigen, er vedtatte sannheter. Det er ikke uten grunn at Marcus Thrane i sin tid uttale at: "Vår avsky for det bestående har blitt fast uutslettelig".

Det hele handler om frihet, likhet og solidaritet. Statsminister Thorbjørn Jagland har tidligere gitt følgende definisjon av solidaritet: "For meg betyr solidaritet og samhörighet, evnen til innlevelse i andre menneskers skjebne, menneskers opplevelse av fellesskap".

Det er nettopp opplevelsen av fellesskap som mange landets tapere ikke tar del i.

Det er etter min mening mangel på sosialdemokratiske verdier som skaper tapere. Det er mangel på likhet, det er mangel på frihet og det er mangel på solidaritet.

Likhet - alle mennesker er enestående og likeverdige. Derfor skal alle ha de samme mulighetene til menneskelig vekst og utfoldelse.

Frihet - alle skal ha frihet til utfoldelse og frihet fra undertrykking. Hver enkelt skal ha mulighet til å frigjøre engasjement og skaperkraft.

Solidaritet - solidaritet er vilje til å fordele slik at det oppnås frihet og likestilling mennesker imellom. Alle skal yte etter evne, og ressursene fordeles slik at de som har det dårligste utgangspunktet løftes.

Vi må ha evne til samfunnskritikk, vi må være åpne og søkende, ha evne til å forandre gjennom å prioritere og vi må erkjenne at det ikke finnes et samfunn uten motsetninger.

Vi står i dag foran fire store utfordringer. Tre av disse har også betydning for å hindre at det skapes nye tapere i det norske samfunnet:

- Et arbeidsliv med plass til alle.

- Fordeling av velferd.

- Gjensidighet mellom individ og fellesskap.

Finnes det et klart skille mellom tapere og vinnere?

Nei, jeg tror ikke det. Jeg synes det stod noe fornuftig i avisa Dagningen

forleden etter at en mann fra Gudbrandsdalen har blitt tilkjent billighetserstatning. Mannen uttalte til avisa at han ikke bare lenger ser sin egen skyldfølelse, men forstår at det faktisk var andre menneskers skyld, skam og manglende evner som førte til hans skjebne.

150

Verken for meg, dere eller andre er det slik at der er en selvfølge at vi er så privilegerte at vi kan få arbeide med det vi ønsker oss. Vi kunne alle vært et tapertall i statistikken - og hvilke garantier har vi for at vi ikke blir det?

155 Samfunnet har endret seg mye de siste årene. De store massene har fått det bra. Vi har gått fra fattigdom til rikdom. Velferdssamfunnet har blitt til gjennom politiske handlinger og prioriteringer fordi et politisk flertall har ønsket en slik utvikling.

160 Men i alle samfunn er det noen som faller utenfor. Jeg tror at det er verre å falle utenfor i 1/10-samfunnet enn i 2/3-samfunnet. Det er verre å falle utenfor alene enn sammen med andre. Faller du utenfor alene blir du usynlig, faller flere utenfor blir de synlige.

165 Velferdsveksten i dette århundret har som sagt vært enorm. Sammenliknet med tidligere tider og andre deler av verden, lever vi i Norge godt. Selv om det også i dag finnes fattige i vårt samfunn, er det ikke fattigdommen som stiller livet på prøve. Materielt sett har de fleste det bra. Ingen sulter eller fryser ihjel.

170 Likevel er det mennesker som forkommer - ikke av sult, men av rusmidler, ensomhet og fortvilelse. Det er flere tegn på mistriksel, på at det kanskje er nok å leve av, men for lite å leve for. Samfunnet har forandret seg: Familiebåndene er blitt løsere; maskene i den enkeltes nettverk er blitt videre; færre har tid til overs til andre.

175

Kanskje er det derfor samlivsproblemene tiltar? Er dette grunnen til at ensomhetsproblemene øker? Eller er det fordi vi har mer tid å kjenne etter, at kampen for tilværelsen er mindre bydende og krevende - et utslag av tilværelsens uutholdelige letthet?

180

I min tid som medlem av et lokalt helse- og sosialstyre var jeg med på å behandle flere vanskelige saker. I kommunens papirer og i media så var disse sakene et tall, de var statistikk. I virkeligheten var det skjebner, det var enkeltmenneskers liv og

185 framtid vi behandlet.

I mange saker er politikere og byråkrater mer opptatt av å forholde seg til lover, regler og retningslinjer enn av å finne løsninger på sammensatte problemer. Det er ikke slik at hvert enkelt liv og hver enkelt skjebne kan presses inn i en allerede
190 vedtatt lov eller plasseres på et allerede utarbeidet skjema.

Jeg vil komme inn på "Tapernes plass i Det norske Hus". "Jeg forventer også at han vil gi visse signaler om hvor taperne skal bo i Det norske Hus", uttalte generalsekretær Ola Ødegaard før han møtte statsminister Thorbjørn Jagland
195 fredag 7. februar i år.

I dag føler mange tapere at de bor i kjelleren i Det norske Hus. Det er mørkt i kjelleren, men det finnes noen ventiler og det finnes en stige opp til de andre etasjene, iallfall til den første. Alle er imidlertid ikke i stand til å klatre i stige, de
200 må ha en trapp, noen må kanskje til og med ha en heis. Landsforeningen Rettferd for taperne er i ferd med å bygge en trapp, mens samfunnet forøvrig må montere heisen. Det norske Hus er ikke ferdig før disse tingene er på plass!

I et møte jeg hadde som fylkessekretær i Oppland Arbeiderparti med
205 Landsforeningen for lesbisk og homofil frigjøring i Oppland og Hedmark, sa en av foreningens representanter at samfunnet tenker heterofilt.

Slik er det også på andre områder. Samfunnet er i utgangspunktet bygd for
vinnere og vi er alle oppdratt i en vinnerkultur.

210 Til alle tider har det funnet sted en dyrking av det vellykkede, sterke og perfekte, mens det har foregått en nedvurdering av det som oppfattes som svakt og mislykket.

215 Vellykkede, sterke og perfekte mennesker - vinnere - kan beskrives på så mange måter. Harald Hårfagre blir i Snorre Sturlasons kongesagaer omtalt som sterkere og vakrere enn andre, svært klok og handlekraftig.

Professor Harald Ofstad har i boka "Vår forakt for svakhet" beskrevet det han
220 mener er farlige tendenser i samfunnets utvelgelse: "Det gjelder å slå ned de svake og komme seg opp - seire over andre for å bevise at man er bedre. Noen får alt: utdanning, penger, privilegier. Andre kaster vår samfunnsmaskin ut som

avfall".

225

St. meld. nr 17 "Om innvandring og det flerkulturelle Norge" påpeker at det på nytt er satt fokus på tidligere overgrep mot tatere her i landet gjennom forskning og bøker.

230

En av disse bøkene er boka "En landevei mot undergangen - utryddelsen av taterkulturen i Norge" av blant annet vår egen Olav Rune Bastrup. "Historien blir ikke til før den fortelles", hevder forfatterne av boka. Vi har alle hørt historier om tatere. Mange av disse historiene har vært negative. Boka til Bastrup forteller historien om hvorfor dette fargerike folket har blitt så usynlig på veien mot vårt moderne velferdssamfunn.

235

"En landevei mot undergangen - utryddelsen av taterkulturen i Norge" og andre liknende bøker er viktige dokumentasjoner for ettertiden. Slike bøker bør være fast lesestoff for så vel biskoper som for politikere, studenter og skoleelever.

240

St. meld. nr 17 slår fast og innrømmer at taternes særpreg har vært forsøkt fjernet med til dels harde virkemidler her i Norge.

Forskning og bøker forteller en historie som har skjedd. Historien tilhører ikke vår fjerne fortid, men vår nåtid.

245

Få tilstander gir så påtrengende behov for hjelp som psykiske lidelser og få lidelser har vært omgitt av så mange myter og så mye mystikk som disse lidelsene.

250

Helt opp til 1800-tallet mente de rådene og lærde at sinnssyke var påvirket av overnaturlige krefter - guder, demoner eller onde ånder - såkalte sjelebyutting eller besettelse. Og "behandlingen" bestod ofte i pryl, utstøting, isolasjon, bålbrekking, dødsstraff. Mange sinnsforvirrede levde som lutfattige tiggere og vandrende bygdeoriginaler - i Europa ble flere millioner henrettet.

255

Den psykiatriske helserevolusjonen har imidlertid gitt viktige endringer på tre områder:

260

- I holdninger

- I kunnskaper

265 - I behandlingsmetoder

Jeg har lyst til å trekke fram noen eksempler som er problematiske. Ett av de ble omtalt i VG søndag 2. februar 1997: "Nye "Reisesjekken": BRUKER HORER og narkomane I SHOW".

270

I etterfølgende programmer i serien reisesjekken i TVNorge hadde Helge Hammerlow-Berg innslag med prostituerte og narkomane.

275

Hammerlow-Berg forsvarer seg med at reisesjekken bør være noe mer enn show og moro.

280

Spørsmålet er om innslagene i TVNorge - og andre liknende innslag i TV, radioer, aviser og blad - er underholdning eller om det bidrar til å gi en utsatt - kanskje den gruppen som er aller, aller nederst på samfunnets sosiale rangstige - et ansikt?

Er det siste riktig, at vi gir de prostituerte og de narkomane et ansikt, er det positivt.

285

"Det er ingen ting som provoserer meg mer enn når A og B-kjendiser står frem og selger budskapet om liberalisering av narkotika", har Arbeiderpartiets ungdomskandidat i Oppland, Gry Larsen, sagt. Jeg er helt enig med henne.

290

Noe av det mest tankevekkende jeg har sett, er et oppslag i VG for et par år siden. Det var avbildet en jente som lå med hodet i fanget på venninna si. Hun skulle sette et nytt heroinskudd. Den eneste plassen som de kunne stikke var i halsen. Resten av kroppen var fullstendig oppstukket og ødelagt. Dette må være et virkelig eksempel på en taper.

295

Mange som betegner seg som tapere har havnet utenfor utdannings- eller arbeidslivet. De har ikke blitt de muligheter de har krav på eller det har skjedd ting som gjør at de ikke lenger fungerer slik de skal.

300

Vi har hatt den industrielle revolusjonen, nå er vi i inne i en ny: Den teknologiske revolusjon.

Reiulf Steen har uttalt at den har minst like store konsekvenser som den industrielle. I et intervju med Aftenposten i juli i fjor sier Steen følgende på spørsmål om hvilke klasser han ser for seg i etterkant av den teknologiske revolusjon. Og han svarer slik:

"Jeg tror man må gå etter andre mønstre enn de økonomiske, kanskje etter grad av utdanning og kunnskap. Og jeg ser med atskillig engstelse på et skille mellom de som har utdanning og dem som ikke har det".

I sitt langtidsprogram slår Regjeringen fast at den vil gi velferden bein å stå på i form av økt satsing på utdanning og kompetansebygging. I samarbeid med partene i arbeidslivet vil regjeringen forbedre voksnes muligheter til videreutdanning gjennom en omfattende etter- og videreutdanningsreform. Målet er å øke verdiskapningen og gi arbeidstakerne bedre muligheter til å møte omstillingene i åra framover.

I Langtidsprogrammet blir det videre pekt på at det skal settes inn ytterligere tiltak innenfor utdanning, arbeid og bolig særskilt rettet mot dem som har falt utenfor.

Jeg vil også at når vi snakker om negative sider ved det norske samfunnet, så skal vi også huske på at det er mye positivt. Vi skal ikke glemme det.

I fjor høst var jeg på besøk på skoler og barnehjem i Russland sammen med unge fagorganiserte. Slike besøk - når en ser de store problemene mange andre står foran - gjør meg relativt optimist på at de utfordringene vi har her hjemme skal kunne løses.

Jeg har blitt invitert til å si noe om tapere og politikere. Man kan si mye om politikere og den politikken som har blitt ført og som blir ført. Likevel tror jeg at vi alle kan være enige om at demokrati er den første forutsetning for å hindre at det skapes tapere. Vi kan trekke paralleller til andre land som har hatt og som har andre politiske systemer enn oss. I enkelte systemer er det ikke ytringsfrihet eller organisasjonsfrihet, og da er det de svakeste som taper.

"Arbeidere i alle land foren dere", heter et kjent slagord. Og hva skjedde her hjemme når arbeiderne begynte å organisere seg. Jo, de ble sterke. De ble sterke!

Slik også med taperne.

345 Vi skal aldri akseptere at det finnes noen som definerer seg som tapere, men vi skal akseptere at de som definerer seg som tapere ikke trenger å være det for resten av livet.

Vi må alle stille spørsmålet: hva kan vi gjøre for å hjelpe landets tapere?

350 Utgangspunktet må være at alle har noe å bidra med og at alle har et ansvar for å bidra.

En kan ikke være opptatt av taperne uten å se dette i sammenheng med kamp for alle som blir utsatt for fordommer, intoleranse og undertrykking. Kamp for taperne og kamp mot rasisme er to sider av samme sak. En kan ikke være opptatt
355 av taperne uten å være opptatt av internasjonal solidaritet. Kamp for taperne og internasjonal solidaritet er to sider av samme sak.

Det er det samme engasjementet som kan hindre at det skapes tapere, det er det samme engasjementet som kan vinne kampen mot rasisme og det er det samme
360 engasjementet som kan gi håp om en bedre verden.

Når en ung jente selger kroppen sin i på en nattklubb i Thailand, når et barn lenkes til en vevstol i Pakistan og når et barnehjemsbarn isoleres i Romania, handler det om mennesker som ikke får mulighet til å leve et verdig liv. Disse er
365 eksempler på sine lands tapere.

Det hele handler da om undertrykking.

Jeg husker den svenske filmen om barnearbeid. Filmen Mattan av Magnus
370 Bergmar og Mats Öhman. I denne filmen fikk vi et bilde av undertrykking og slaveri med barn som uskyldige ofre. Et av disse barna, var 10 år gamle Iqbal fra Pakistan. Han reiste seg i protest mot undertrykking. I USA ble han hedret med en menneskerettighetspris. I sin takketale sa Iqbal at når de fikk gå på skole så ropte ungene: "Vi er fri, vi er fri, vi er fri!". Senere ble denne modige gutten skutt
375 og drept, trolig av teppemafiaen.

Noe av det viktigste vi kan gjøre for taperne er å være engasjerte og stille spørsmål. I en av Jostein Gaarders bøker kommer gutten Mika fra en annen

380 planet til jorda. På Mikas planet er det slik at man bukker når noen stiller gode spørsmål, men man bukker aldri for et svar. "Du skal aldri bøye deg for et svar", sier Mika.. "Et svar er alltid det stykket av veien som ligger bak deg".

Det er bare spørsmål som kan peke videre. Derfor er det viktig at vi fortsetter å
385 stille spørsmål til politikere og til hver enkelt av oss.

Det hevdes at historien ikke blir til før den fortelles. Men det er ingen vits i at historien fortelles om vi ikke har evne til å lære av kostbare, umoralske og skammelige erfaringer. Selv om det nødvendigvis ikke begås overgrep mot tatere
390 som gruppe i dag, må vi stille oss spørsmålet: foregår det noen som helst overgrep mot grupper eller enkeltpersoner i det norske samfunnet i dag?

Kan det tenkes at vi om 10, 20 eller 50 år snur oss tilbake og oppdager en urettferdighet som vi ikke ser fordi vi står midt oppe i situasjonen?
395

Vi må stille spørsmål, og vi må engasjere oss. Likegyldighet og passivitet er en fordel for de som har makt og det er en fordel for de som vil utnytte sin makt, men det farlig for alle de som makten blir brukt mot.

400 En tysk antinazistisk prest, som satt i konsentrasjonsleir i Tyskland fra 1937 til 45 har sagt det slik:

"Først kom de for å ta kommunistene,

405 men jeg protesterte ikke

for jeg var ikke kommunist.

Så kom de for å ta fagforeningsmedlemmene,

410 men jeg protesterte ikke

for jeg var ikke fagforeningsmedlem.

415 Så kom de for å ta jødene og sigøynere,

men jeg protesterte ikke

420 for jeg var ikke jøde eller sigøyrer

Så kom de for å ta de homofile,

men jeg protesterte ikke

425

for jeg var ikke homofil.

Da de kom for å ta meg,

430 var det ingen igjen som kunne protestere."

Vi må hver dag bekjempe andres og vår egen forakt for svakhet og intoleranse.

Selv om det er en annen sak, og kanskje ikke hører hjemme her, så synes jeg tidligere kommunalminister Gunnar Berge har sagt noe treffende om nettopp

435

dette: "Det er ikke innvandrerne, men våre holdninger som er problemet".

Slik er det i mange sammenhenger.

Etter min mening er det alt for mange som er mer opptatt av posisjoner enn om

440

hva slike posisjoner kan brukes til. Det handler da om makt for makten skyld og ikke om hva man vil bruke makten til eller hvem man vil bruke makten for.

I vår tids moderne og kompliserte samfunn er alle avhengige av hverandre. Vi oppnår mer ved å bestemme sammen. Derfor må samråderett må være

445

grunnlaget for politisk styring og menneskelig aktivitet.

Vi må rekruttere politikere fra alle samfunnslag. Vi kan ikke komme videre uten at vi høster fruktene av de ideene og erfaringene som vanlige folk har: alenemora

som sluttet på skolen for å ta seg av sitt nyfødte barn, renholdsbetjenten som

450

sørger for andres trivsel, ukependleren som jobber på anlegg, innvandreren med knuste butikkruter og minstepensjonisten med drømmer som aldri blir realisert.

Jeg er enig med generalsekretær Ola Ødegaard om at det må bevilges penger til å

455

forske på den 100 år lange spesialskolehistorien i Norge. Men det må også bevilges penger til andre typer forskningsprosjekter som angår landets tapere.

Forskning gir god dokumentasjon og dokumentasjon er ofte avgjørende for å kunne snu utviklingen.

460

Det viser seg at ved å si i fra når det er nødvendig og samarbeide når det trengs, så oppnår man resultater.

465

Solidaritetsalternativet - samarbeidet mellom myndighetene og partene i arbeidslivet - viser at det jeg sier er riktig. Og for Landsforeningen må det være slik at det er kun resultater som teller.

470

Landsforeningen Rettferd for Taperne har tre grupper som må påvirkes i kampen for å bedre forholdene for dagens tapere og for å hindre at det skapes nye tapere:

1. Pressen

2. Opinionen

475

3. Politikerne

480

Pressen er trolig foreningens viktigste allierte: Pressens hovedoppgave er å informere om det som skjer i samfunnslivet og avdekke kritikkverdige forhold, samt beskytte enkeltmennesker mot overgrep eller forsømmelser fra offentlige myndigheter og institusjoner, organisasjoner, private foretak og andre.

485

Opinionen er viktig av to årsaker: alle har et personlig ansvar for å hjelpe de som er tapere og for å hindre at det skapes nye tapere, samt presse politikerne til å finne løsninger på dagens og morgendagens problemer og utfordringer.

490

Politikerne er viktige fordi det er gjennom politiske prosesser og beslutninger at en kan hjelpe de som er tapere og hindre at det skapes nye tapere: Ord uten handling er av liten verdi.

495

Vi må innse følgende: det må ikke bli slik at politikerne kan bevilge en liten sum penger for å kjøpe seg fri for sitt ansvar for at det skapes tapere. Politikerne må heller gjøre vedtak på alle saksområder som hindrer at det skapes tapere.

Det er ikke en selvfølge at alle politikere eller alle politiske partier stiller seg

spørsmålet: hvordan vil dette vedtaket påvirke framtida til de som sitter nederst ved bordet?

500 Jeg vil advare mot å bli populistiske, mot å tro på lettvinte løsninger eller mot å tro på ulver i fåreklær - for de finnes.

Mange politikere ønsker å hjelpe taperne med kroner og øre. Det viktigste må imidlertid være at disse politikerne fører en politikk som hindrer at det skapes
505 tapere.

Vi vet hva som skaper tapere.

Dere må spørre hvilken politikk disse politikerne fører på viktige
510 samfunnsområder som:

Skole.

Utdanning.
515

Arbeid.

Likestilling.

520 Fordeling.

Kriminalitet.

Rusmiddelpolitikk.
525

Vi har et stortingsvalg foran oss. Jeg mener at Landsforeningen Rettferd for Taperne kan bruke samme metoder som blant annet landbruksorganisasjonene gjør: Press politikerne til å gi svar på hva de står for og hva de konkret vil foreta seg for å hindre at det skapes tapere?

530

Jeg ønsker at det offentlige skal ta seg av mest mulig samfunnsoppgaver. Men jeg ønsker også at frivillige organisasjoner skal supplere det offentlige tilbudet. Landsforeningen Rettferd for taperne burde vært unødvendig. Likevel er landsforeningen et nødvendig supplement til det offentlige.

Reformer har skapt det norske velferdssamfunnet. Nye reformer vil videreutvikle velferdssamfunnet. Utvikingen i samfunnet vil skape flere vinnere. Likevel vil alltid noen falle utenfor. Bakgrunnen til mennesker som faller
540 utenfor vil imidlertid alltid endres. Derfor må landsforeningen utvikle seg i takt med dette faktum.

Slik jeg ser det, og for å gi en foreløpig kort oppsummering, må
Landsforeningen Rettferd for Taperne i framtida:

545 Fortsette med være kritisk og stille spørsmålstegn ved det offentlige myndigheter og institusjoner, organisasjoner, private foretak og andre foretar seg til enhver tid

550 Bidra til at enda flere står fram som tapere og dermed bidrar til å gi så mange utsatte grupper som mulig et ansikt

Peke på de ressursene som også de som definerer seg som tapere er i besittelse av

555 Arbeide målbevisst mot både lokal- og riksmidia (nettverk av journalister

Etablere bedre kontakt mot lokale og sentrale politikere (nettverk med politikere)

560 Gi vurderinger av politiske og administrative beslutninger lokalt og sentralt (hva er bra/hva er galt med statsbudsjettet - det er også viktig å gi positiv kritikk)

Verve flere støttemedlemmer

565 Landsforeningen Rettferd for taperne har imidlertid, spesielt det siste året opplevd stor velvilje i det politiske miljøet, både i Oppland og på riksplan.

"Dette møtet er noe av det mest positive som har skjedd i Landsforeningen Rettferd for taperne historie", sa generalsekretæren etter møtet med
570 statssekretær Finn Grønseth i Sosialdepartementet i forrige uke.

Undertegnede var selv med på et møte der vi møtte en statssekretær som hadde satt seg godt inn i foreningens situasjon, som viste ekte engasjement for taperne

575 og som kom med garantier om framtidig økonomisk støtte til foreningen.

Regjeringen sier i stortingsmelding nr 27 "Om statens forhold til frivillige organisasjoner" at en del organisasjoner får statsstøtte med den begrunnelse at deres bidrag er samfunnsnyttig, og at virksomheten utgjør et supplement til offentlige tiltak. Regjeringen har selv, gjennom stortingsmelding 27, påpekt at dersom organisasjonene svekkes eller blir borte, øker mulighetene for statlige feilgrep.

I møte med departementet ble det påpekt at den politiske ledelsen i Sosialdepartementet mener at Landsforeningen Rettferd for taperne gjør en viktig og helt nødvendig jobb i dagens samfunn.

Jeg skal forsøke å avslutte:

590 Vi opplever at en del rike mennesker framstår som vinnere fordi de har mye penger. Jeg vet ikke hvor lykkelige disse menneskene er, men det bør ringe noen bjeller hos flere, når et menneske kjøper seg leketøy som er mange ganger dyrere enn det som landsforeningen har til rådighet for å hjelpe landets tapere for i løpet av et år.

595 Hvor er samvittigheten hos disse menneskene?

Hadde de enda hatt like mye samvittighet og fornuft som penger!

600 Landsforeningen Rettferd for taperne bidrar til å skape vinnere. Landsforeningen har til nå blant annet fått medhold i 19 av 22 saker om billighetserstatninger som foreningen har fremmet på vegne av personer som har vært feilplassert i spesialskoler.

605 Det blir hevdet at skolen, eller mer presist mangel på skolegang, skaper tapere. Det er helt riktig. Men reformene innenfor området skole og utdanning har også skapt vinnere:

Derfor har reform 47 - opprettelse av Statens lånekasse - skapt flere vinnere enn tapere

Derfor har reform 69 - innføring av 9-årig grunnskole - skapt flere vinnere enn

tapere

615

Derfor har reform 77 - fjerning av karakterer i barneskolen - skapt flere vinnere enn tapere

Derfor har reform 76 - innføring av videregående skole - skapt flere vinnere enn tapere

620

Derfor har reform 91 - skolefritidsordning for 1.-3. klasse - skapt flere vinnere enn tapere

625

Derfor har reform 94 - lovfestet rett til videregående skole - skapt flere vinnere enn tapere

Derfor vil reform 97 - 6-åringene inn i skolen - skape vinnere

630

Og derfor vil reform 99 - lovfestet rett til etterutdanning - skape vinnere

Det er ikke antall kroner og øre til foreningen som hindrer at det skapes tapere, men de resultater som oppnås gjennom politiske vedtak.

635

De siste fire årene har regjeringen oppnådd blant annet:

168.000 flere jobber - hver dag er det skapt 140 nye jobber de siste fire årene

Arbeidsløsheten er nesten halvert

640

Ungdomsgarantien - som garanterte alle unge under 20 år jobb eller utdanning - er gjennomført og ungdomsledigheten er avskaffet

I motsetning til i de fleste land i Europa minsker lønnsforskjellene i Norge

645

Kvinnesysselsettingen i Norge er økt fra å være bunn til å være på topp i Europa i løpet av 20 år

Prisstigningen har ikke vært så lav siden 1960-tallet

650

Lavere bokkostnad ved halvering av rentenivået

Senking av Husbankrenten

655

Barnetrygden er økt kraftig og representerer Europas høyeste kontantoverføring til barnefamilier

660

Fra høsten får alle 6-åringer et pedagogisk tilbud gjennom skolestart og en ny 10-årig grunnskole til alle skoleelever gjennom Reform 97

54.600 flere plasser i høyere utdanning

665

Rett til videregående skole for all ungdom er innført med Reform 94

Tallet på lærlinger under 19 år er nært 10-doblet

Disse resultatene vil bidra til at det skapes færre tapere i det norske samfunnet. En slik politikk må videreføres.

670

Vi har skapt vinnere den dagen de som føler seg som tapere opplever:

At samfunnet er preget av frihet

675

At samfunnet er preget av likhet

At samfunnet er preget av solidaritet

Vi har skapt flere vinnere den dagen de som føler seg som tapere opplever:

680

At de får brukt sine evner i lek, i skole, i arbeidsliv og i fellesskapet.

Vi har skapt vinnere den dagen de som føler seg som tapere opplever:

685

At de føler menneskeverd selv om de er annerledes.

For vi blir alle vinnere i et samfunn der alle, uansett evner, uansett fysisk og psykisk helse, uansett legning og uansett rase, er like mye verdt.

690

Poenget er at alle mennesker har viktige erfaringer og kunnskaper og alle

mennesker har evner som samfunnet kan gjøre seg nytte av - bare de får muligheter.

695 Det er mot et slikt samfunn at Landsforeningen og dette landsmøtet skal vise vei.

Takk for oppmerksomheten og lykke til videre!

700

Emner

Foredrag, Likestilling, Rettferdighet

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/fra-taper-til-vinner-sett-med-politikernes-oyne>

705

710

715

720

725